

WAGNERIANA CATALANA N°9 ANY 1998

TEMA 9. ASSOCIACIONS WAGNERIANES

TÍTOL: **QUI SOM ELS WAGNERIANS?**

AUTOR: *Jordi Mota*

Uns ens qualifiquen de secta, d'altres ens atribueixen ideologies polítiques; n'hi ha que pensen que simplement tenim una mateixa afició, i també, tal com he llegit fa poc en un anunci de principis de segle, hi ha qui pensa que els wagnerians són uns neurastènics, la qual cosa se'ns pot curar ràpidament amb l'"Elixir Callo!", que era, com és lògic, l'empresa anunciadora.

Així és com ens veuen des de fora. Però, com podem qualificar-nos o definir-nos nosaltres mateixos? No som cap ordre iniciàtica, ni una simple agrupació cultural; tampoc no som una empresa o un negoci. Potser hauriem de definir-nos com a simples amics o germans espirituals, ja que allò que ens uneix no és una simple afició o l'afinitat de caràcters, ni tampoc uns mateixos gustos. L'únic denominador comú entre els wagnerians –a part, lògicament, de l'interès per l'obra wagneriana, que no en tots és igual ni enfocada de la mateixa manera- seria la inquietud espiritual i l'interès, si no és passió, pels grans temes espirituals i per les més altes qualitats humanes.

He conegut molts wagnerians durant la meua vida i després de passar moltes hores plegats i d'haver mantingut moltes converses, de la majoria desconec el que podriem denominar la seva "vida domèstica". No sé si els agrada el futbol o el tennis, si s'estimen més el cinema europeu o bè l'americà, si tenen predilecció per la paella o pels macarrons. Quan repasso mentalment un per un tots els wagnerians que conec o que he conegut, m'adono que únicament tinc coneixement de les seves grans aspiracions artístiques, dels seus elevats punts de vista tocant l'home i de la seva profunda espiritualitat.

Sabem que en la formació de l'home hi prenen part molts factors, quasi sempre externs, com són l'educació, la política, la influència paterna, els amics, els companys d'estudi o de la feina... però ha estat el wagnerisme o l'obra de Wagner el que ha constituït el punt central de la nostra "Weltanschauung", de la nostra visió del món, i aquesta actitud no ens ha vingut de fora, ha estat escollida per nosaltres conscientment i l'hem assumit de forma pregonada fins a determinar

gran part de la nostra postura davant la vida.

Algú de nosaltres ha conegut mai un wagnerià estafador, pretenció, faldiller, irascible, superb?... Tots estarem d'acord que aquest tipus de wagnerià no existeix ja que seria una contradicció. Si fos així no seria wagnerià. Resulta, doncs, patètic –com es diu ara- que s'intenti descriure precisament el Mestre amb els termes esmentats. Absurd!

Però els wagnerians, a més, exercim un apostolat, som actius, som proselitistes –si més no la immensa majoria- i què és el que ens mou a ser així? Sens dubte no és l'interès econòmic, ja que ser wagnerià, ja des del temps de Lluís II o de Franz Liszt, costa diners. Passem el temps fent còpies en cassette o video que regalem a tothom, organitzant audicions privades dels drames wagnerians, gastant els nostres diners per ajudar d'altres associacions o activitats. Ser wagnerià resulta gairebé sempre car, però resulta també extraordinàriament gratificant aconseguir d'introduir una persona –lògicament amb un mínim de sensibilitat- en el suggestiu món wagnerià. Els wagnerians som bàsicament generosos, ja que qualsevol esforç o sacrifici haurà valgut la pena si aconseguim fer conèixer el món meravellós de fantasia, amor, religiositat, heroisme... a una persona que posseint la sensibilitat necessària per a viure aquest món màgic no havia tingut ocasió de conèixer-lo. És absurd pensar que els wagnerians volem imposar la nostra visió del món als altres. Nosaltres ens limitem a assenyalar el camí, la resta és cosa de cadascú i de Wagner. No volem ni podem fer-hi res més.

L'insigne músic wagnerià Jaume Pahissa deia que “Wagner és el músic més complet de tots els temps”, i això, que per a nosaltres és d'una absoluta evidència, per a molts d'altres és un exemple evident del fanatisme absurd i pretenció dels wagnerians. Pahissa va escriure aquesta frase l'any 1945 quan la seva constatació era menys evident que ara, i després de mig segle no podem fer altra cosa que confirmar la seva afirmació, i és que la diferència entre Wagner i tots els altres artistes és tan gran que si algun dia apareix una personalitat superior, els seus contemporanis podran considerar justament que han viscut la millor època de la història. A vegades hom es pregunta què es menjava a Europa abans del descobriment d'Amèrica, ja que no es disposava de tomàquets, patates, xocolata... Tot es limitava a llegums i naps. Fent una comparació amb l'aspecte cultural potser podríem dir que sense Wagner la cultura es reduiria a cigrons i llenties, cosa que –com a vegetarià- dic sense cap menyspreu.

Les experiències tan pregones , tan emotives, tan elevades que he tingut amb les obres de Wagner m'han portat, potser més que a altres wagnerians, a cercar dins del món artístic altres autors comparables. Vaig cercar durant molts anys i continuo buscant amb afany. No defujo cap possibilitat. He dedicat gran part de la meua vida a aquesta finalitat i puc assegurar –cosa que , per altra part, ja saben els que llegiran aquest treball- que no existeix cap cosa comparable. No es pot negar que hi ha grans obres d'art inspirades pels més nobles ideals humans, però, quan les comparem amb la grandesa del drama wagnerià, poc a poc van empal·lidint malgrat que conservin la seva bellesa i frescor.

Recordo que vaig començar llegint els clàssics grecs –que Wagner tan admirava- però no vaig poder trobar-hi res que recordi la grandesa de l'obra wagneriana. Sí que vaig trobar-la, en canvi , al teatre clàssic espanyol –admirat també pel Mestre- del qual vaig llegir algunes grans, pregones i suggestives obres. *“El mágico prodigioso”* de Calderón és per a mi la més entranyable, si bé hi ha, pel cap baix, una dotzena més d'obres que són del tot imprescindibles en la formació del caràcter.

Entre els pintors, les obres de Caspar David Friedrich i –a escala inferior – les de Modest Urgell són transparents com cristall, expliquen històries, parlen de sentiments, d'espiritualitat, de natura, d'una manera diàfana i a l'abast de tothom, produint sentiments elevats i nobles. En poesia –en la qual l'idioma propi juga un paper tan important ningú m'ha semblat tan gran com Maragall i el seu *“Cant Espiritual”*. *“La vaca cega”* o la sèrie d'*“Haidé”* van aconseguir molts cops humitejar-me els ulls. Entre els contes i llegendes ningú com Fèlix Salten amb les seves històries de *“Bambi”* o *“Renni”* han pogut commoure'm més. Dins del món del cinema hi ha algunes pel·lícules com *“El llac dels meus somnis”* (El lago de mis ensueños) –originalment *“Immensee”*, basada en la novel·la de Thedorm Storm, amb els seus exemples d'honestedat, fidelitat, bondat i renúncia, o *“Somni d'amor etern”*“(Peter Ibetson)” basat en la novel·la de George de Maurier, amb les seves suggestives imatges romàntiques i d'immensa espiritualitat, *“Carta d'una desconeguda”* amb una ambientació i tractament del tema incomparables, o *“Liebelel”* (presentada en castellà com “Amoríos), que presenta un desenllaç fatal si bé inexcusable, que han estat importants perquè m'han comunicat aquests profunds sentiments propis de l'obra wagneriana. El mateix puc dir d'algunes obres de Sagarra com *“La Rambla de les Floristes”* amb les dues “àries” de l'Antònia que saben

reflectir l'estil humà i popular, sobre tot popular, que és una altra de les característiques de l'obra wagneriana.

Totes les obres esmentades, i una llarga llista –potser no tan llarga- d'obres artístiques de tots els camps i que seria farragós d'enumerar, són dels pocs motius que justifiquen la nostra presència en aquest món. Però si bé algunes d'aquestes obres ens arriben molt endins, ens impressionen profundament, ens ensenyen, ens il.lustren, ens donen exemples....., quan tornem a l'obra wagneriana ens adonem que hi ha encara una gran diferència entre els més distingits artistes d'abans i després de Wagner i la seva obra d'art total. I amb això no volem deïficar l'home, tot i que sí volem –agraïts- respectar-lo i admirar-lo com a artista i com a persona.

Estic convençut que el treball de creació de Wagner era en part aliè al mateix mestre, i encara que no pretenc, com d'altres, que va ser inspirat directament per Déu,- la qual cosa , dit de passada, ni m'extranyaria ni em sorprendria. La veritat demostra que estava tan sorprès de la seva obra com nosaltres mateixos: “Aquí he pogut acabar La Walkiria amb penes i treballs”(però, sigui dit entre nosaltres, d'una manera extraordinària) (Carta a Roeckel). “Des d'ahir he tornat a treballar en el Tristany. Continuo amb el segon acte. Però quina música n'està sortint!” (Carta a Mathilde Wesendonk).

Als meus 18 anys jo era a Eivissa i passejava per uns penya-segats mentre meditava sobre la transcendència de la vida, sobre l'existència de Déu... Alguna cosa m'ho podia demostrar? El món, era realment bell?, o al contrari, era un món de crueltat i dolor? No en tenia prou amb creure en l'existència d'un ser superior. Aquest ser podia ser pervers, malvat o bé tot amor. El que em va convèncer fou Parsifal. El creador del món, de la vida, havia creat també la possibilitat de compondre Parsifal, i, en conseqüència, no podia ser sino un Déu d'amor. Aquests foren sempre els meus pensaments als meus 18 anys i, ara, 34 anys després, penso exactament igual i pels mateixos motius.

No val la pena parlar de si Wagner és més músic que poeta o més poeta que músic. Wagner és Wagner i l'obra d'art total és total i no podem subdividir-la. El músic sense el poeta no seria el mateix, el poeta sense el músic tampoc. Tot i que el tema surt una i altra vegada, la veritat és que hi ha molt poca diferència entre els criteris d'uns i d'altres. A alguns

els agrada una mica més la música que la poesia i a uns altres a l'inrevés. Però la veritat –i això ho sabem tots els wagnerians del món- és que l'obra wagneriana no sols transmet sensacions abstractes com les que origina la música, sino que també transmet actituds, i això no sols per mitjà de la poesia sino també pel de la pròpia música.

Hi ha un exemple en Wagner que potser és el més evident. Es tracta del rei Marke. Què és el que més ens impressiona? La música o bé la seva actitud plasmada principalment en el text? Aquest personatge tremendament humà, resignat, comprensiu, idealista, no s'indigna al veure la infidelitat de Tristany i d'Isolda, simplement s'entristeix. Podria ser el text més expressiu encara? Podria alguna altra música ser més expressiva? Si les paraules del rei Marke no arribessin després de tot un acte de torrents de música i poesia possiblement serien considerades una pàgina mestre de la producció wagneriana. A l'edat mitjana –igual que avui- se sabia que no hi havien filtres d'amor, però sí de mort. Tristany i Isolda ho saben. El rei Marke també. Brangania, dona més modesta, potser ho ignorava. Quan Tristany i Isolda beuen la copa saben que moriran i aleshores són lliures de manifestar el seu amor abans de morir. En canvi, el rei Marke, més adolorit pel fet d'haver vist caure Tristany que pel fet en sí mateix, està disposat a acceptar que es tracta d'un filtre d'amor si d'aquesta manera pot perdonar els amants. O potser en sa grandesa, pot comprendre que el filtre d'amor és el que ha fet que Tristany i Isolda es confessin el seu amor. Pot haver-hi un personatge més bondadós que el rei Marke?

Els wagnerians, tots sense excepció constatada, volem estimar com Tristany i Isolda, ser valents com Sigmund i Siegfried, comprensius com el rei Marke o Hans Sachs, fidels com Elisabeth o Irene, o religiosos com Lohengrin o Parsifal. Ho aconseguim? Això és evidentment un altre tema, però ho intentem i lluitem. Ser wagnerians ens fa millors. Wagner ens transmet un sentit pregon de la vida que únicament la seva obra aconsegueix plasmar de forma clara i comprensible. Per això els wagnerians no podem defallir en el nostre esforç per introduir dins l'obra del Mestre aquells esperits elevats i idealistes que, per circumstàncies de la vida, no l'han pogut encara conèixer. Cada persona que s'endinsi en l'univers wagnerià serà capaç de veure el món d'una altra manera, sabrà veure la bellesa i la bondat, tot el que és gran i transcendent. Així doncs, ¿no és un treball digne contribuir a la felicitat de moltes persones que, d'altra forma, no podrien participar d'aquest món meravellós? Col.laborar perquè l'home sigui més fort, bell i compassiu, tal com defensava Wagner.

El wagnerisme malgrat que conté un missatge grandíós i definit, no s'enfrenta a religions ni a ideologies polítiques. Qualsevol persona pot ser wagneriana, doncs els seus valors són immanents, no estàn condicionats pel temps o l'espai i menys encara per doctrines polítiques o creences religioses. Per això els wagnerians sempre existiran, ja que la defensa que fan de l'obra de Wagner no té cap altre fi que millorar el món i la humanitat i sempre hi haurà homes disposats a fer-ho. La tasca de les associacions wagnerianes de tot el món, i ja des dels temps del Mestre, ha estat positiva i edificant. De vegades ens esforcem inútilment en introduir una persona de sensibilitat no prou desenvolupada, o bé que es desanima per una interpretació poc acurada o per fragments massa llargs, sense conèixer el text; però gairebé sempre contribuïm a la immensa felicitat que proporcionen les obres d'art.

Per tot això, els wagnerians som, abans de tot bons atlots. Volem compartir i gaudir amb els altres les nostres experiències artístiques i espirituals., i si bé algun cop podem ser una mica ploms, tenim sempre bona intenció. Hem de viure per a la bellesa i transmetre-la als altres. Això ho hem fet fins ara i crec que hem de continuar fent-ho.